

IUBIREA DIN OGLINDĂ

IUBIREA DIN OGLINDĂ

Despre sex și identitate

volum coordonat de

Tatiana Niculescu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Oana Bârna
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Anca Lăcătuș
DTP: Iuliana Constantinescu, Dan Dulgheru

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

© HUMANITAS , 2017

ISBN 978-973-50-5888-3
Descrierea CIP e disponibilă
la Biblioteca Națională a României.

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021 311 23 30

Un cuvânt înainte

Ideea acestei cărți a pornit de la un dialog epistolar între doi scriitori: Andrei Pleșu și George Bălan. Apărându-și fiecare *felul lui de a fi*, ei pledează ori pentru iubirea dintre bărbat și femeie, care încheagă cupluri heterosexuale și familii, ori pentru iubirea între parteneri de același sex, care cer drepturi civile și religioase. În jurul acestui nucleu am adunat păreri pro și contra, abordări istorice, hermeneutici literare, amintiri, ilustrări biblice, mărturii personale, deslușiri legislative. *Iubirea din oglindă* e, până la urmă, o poveste despre cum se construiește o identitate din cine credem că suntem, din imaginea celorlalți despre noi, din lecturile noastre, din iubiri și fantasme, din fricile și din instinctele care pândesc în noi. Această carte se adresează deopotrivă heterosexualilor și homosexualilor, nouă, tuturor, căci fiecare în felul nostru jinduim să iubim și să fim iubiți.

Tatiana Niculescu

George Bălan, Andrei Pleșu

Mărul otrăvit

În 2016, muzicologul german de origine română George Bălan, autor, printre altele, al unui volum intitulat Celălalt Eros, scriitor militant pentru drepturile LGBT, iniția un dialog cu scriitorul Andrei Pleșu despre condiția persoanelor gay în cultura română. Reproducem mai jos, cu acordul celor doi scriitori, schimbul lor de mesaje, de la care a și pornit ideea cărții de față (n. red.).

Dragă Andrei,

Îngăduie-mi să-ți aduc la cunoștință experiența prilejuită de revista pe care ai întemeiat-o, *Dilema veche*, atât de importantă pentru gândirea liberă. Cum desigur știi, fac și eu parte din lumea puțin onorabilă și deloc onorată a celor ce-și zic „gay“ (denumire preferabilă odiosului termen de homosexualitate, cu conotația sa medical-juridico-politienească). N-am ieșit ca atare la iveală în condițiile regimului totalitar, dar după ce acesta a decedat n-am ezitat să public, cu propriul meu nume de autor, o trilogie în care văd aportul meu cultural suprem. Refuzată, bineînțeles, de editurile românești și apărută în condiții grafice excelente la Chișinău, iar apoi trimisă pe piața literară românească. N-a fost atât o descărcare psihologică, o „defulare“, cum se zice, ci, în primul rând, o încercare de a veni în ajutorul unei categorii umane

supuse oprobriului chiar și în societăți dintre cele mai liberale. Cele trei volume au dispărut rapid de pe piață, atât de mare era nevoia căreia îi răspundeau. N-au avut însă efectul pe care mi-l doream, acela al ieșirii acestui fenomen și al reprezentanților săi semnificativi la suprafața vieții publice și culturale. În jurul fenomenului cu pricina continuă să domnească aceeași tăcere înveninată, impermeabilă chiar și la argumentul că omenirea datorează enorm acestor oameni altfel plămădiți de natură.

Tu, cu enorma ta cultură, știai oare că instrumentul grație căruia corespondăm cu atâta ușurință îl are ca protopărinte pe homosexualul Alan Turing, pe care poliția britanică l-a pus în fața alternativei: ori închisoarea, ori castrarea chimică? El a ales-o bineînțeles pe a doua, neștiind prea bine ce înseamnă, dar pentru a alege în cele din urmă sinuciderea: a pus arsenic pe un măr din care a mușcat o singură dată – și a fost de-ajuns. Iar mărul acesta mușcat a devenit o marcă și un simbol: APPLE. Dar și mai odioasă era ingratitudea britanicilor față de acel Alan Turing care în timpul războiului descifrase codul secret german („Enigma“), făcând posibilă o victorie a Alianților cu doi ani mai devreme (evaluare oficială). Abia anul trecut a avut loc reabilitarea lui totală. Și regina, și prim-ministrul și-au cerut scuze în fața națiunii. Două filme au fost inspirate de această tragedie. Există dicționare voluminoase cu personalitățile gay care au însemnat ceva pentru istoria și cultura omenirii. România aparține însă, cel puțin din acest punct de vedere, mentalității domnitoare în marea, fosta vecină de la Răsărit.

Ei bine, am încercat din nou marea cu degetul, marea fiind *Dilema* căreia i-ai dat viață. Nu-mi făceam mari iluzii, știind care-ți sunt preferințele, dar îmi ziceam că această creatură a ta reflectă spiritul tău deschis, neconvențional și îndrăzneț, nu preferințele tale foarte personale. Iată însă că propunerea unui serial cu tema *Celălalt Eros* a fost categoric respinsă, aducându-se astfel o contribuție la menținerea unui

obscurantism cum nu mai găsești astăzi decât în regimuri totalitare sau musulmane. Și mi-am zis: dacă *Dilema veche*, publicația cea mai lipsită de prejudecăți, e atât de inaccesibilă, e inutil să mai bat la porțile altor redacții, care n-au avut privilegiul să aibă un fondator de talia lui Andrei Pleșu.

Mi se rupe inima văzând cum această pătură socială, nu foarte largă, dar adesea de mare calitate, trebuie să ducă mai departe în această țară a tuturor libertăților o existență de cârțiță, iar eu, care beneficiaz realmente de toate libertățile, să nu pot întreprinde nimic în fosta patrie pentru a stimula curajul opiniei, pentru a-i scoate pe acești marginalizați disprețuiți din condiția lor de paria, pentru a introduce o problemă esențială în circuitul ideilor de interes public. Constantin Noica își siluise propria-i fire (lucru pe care i-l reproșa Mihai Rădulescu în corespondența publicată chiar de amicul Liiceanu), dar nu toți o pot face și nici nu e necesar să o facă. Prin serialul propus *Dilemei* nădăjduiam într-o îmbogățire a discursului și dialogului cultural cu o problematică de a cărei însemnătate e conștient doar cine a sondat adânc sufletul uman și misterul mării creații spirituale.

N-a fost să fie, dragă Andrei Pleșu, prieten de tinerețe și cândva oaspete dorit al singuraticului de la Sinaia care semnează

GEORGE BĂLAN

Dragă George,

Mai întâi, dă-mi voie să-ți spun că orice semn de la tine, indiferent de „tematica“ lui, îmi face plăcere. Răscolește amintiri, melancolii, emoții...

Legat de ultimul tău mesaj, încep prin a-ți spune că, de câțiva ani buni, nu mai am nici un amestec în alcătuirea revistei pe care am fondat-o. Sunt într-o postură strict onorifică, nu dau pe la redacție, nu mai „controlez“ nimic. Echipa e și ea schimbată. Fără oameni ca Magdalena Boiangiu,

Z. Ornea, Radu Cosașu, Tita Chiper sau Alex Leo Șerban (*by the way*, un foarte reușit reprezentant al „celuilalt eros“), atmosfera și programul gazetei sunt sensibil modificate. Nu-ți spun asta ca să mă spăl pe mâini pentru refuzul cu care te-ai confruntat. Mai mult: înclin să cred că, și dacă aș fi fost încă „la putere“, aș fi avut serioase rezerve să accept o rubrică săptămânală pe tema cu pricina.

Iată argumentele mele: personal, găsesc cu totul anormal ca o problemă de viață intimă să ajungă „pe piață“. M-am bucurat sincer când, sub presiunea Uniunii Europene, în România s-a depenalizat homosexualitatea. N-am prejudecăți legate de această componentă a personalității cuiva. Admirația mea pentru Socrate, Leonardo, Proust, Oscar Wilde, Ceaikovski și atâția alții nu are nimic de suferit de pe urma profilului lor erotic. Alcovul e treaba fiecăruia, și nici heterosexualitatea nu e scutită de „derapaje“ discutabile... (Nu știi dacă știi o povestioară pe care mi-a spus-o Alecu Paleologu: s-a confesat, în tinerețe, Monse-niorului Vladimir Ghyka, întrebându-l dacă e un mare păcat să practici sexul conjugal și în variante mai puțin... ortodoxe. Răspunsul a sunat astfel: „Dacă asta sporește iubirea între soți nu e un păcat.“) Pe de altă parte, mi s-ar părea deplasat și ușor caraghios să văd demonstrații de stradă și „articole de fond“ despre dreptul de a practica *cunnilingus*-ul... Pe scurt: nu lucrez, în acest domeniu, cu discriminări, anateme, culpabilizări etc. Dar nu pricep agitația propagandistică, militantismul ofensiv, ieșirea ostentativă în public cu deprinderi psihofiziologice care, după capul meu, țin de sfera intimității.

Privind în jur, nu pot să-ți dau dreptate când vorbești despre persecuție. Dimpotrivă: tema e „la modă“, „corectitudinea politică“ a impus toleranța ca regulă globală de conviețuire democratică. Până și la București, am văzut mari afișe mobilizatoare pentru susținerea „diferenței“ erotice și parade exuberante ale „persecutaților“ în piețele publice. Da, unii de pe margine înjură, alții se distrează, alții trec indi-

ferenți mai departe. La Berlin, am asistat la adevărate carnavaluri homo: veselie maximă, provocatoare, erotism „la vedere“, costumații țipătoare, la limita bunului gust. Nu mai vorbesc de succesul fără opreliști al „breslei“ în toate meseriile. Am avut un ministru de externe german mândru de opțiunea lui homo, am avut și un primar al Berlinului de aceeași coloratură. Nu cred că Burt Lancaster sau Rock Hudson au avut de suferit în carieră pentru obiceiurile lor. Iar lista e foarte lungă.

În fond, lucrul care mă deranjează cel mai mult e transformarea – psihanalizabilă – a complexului de persecuție într-un complex de superioritate. Încet-încet se sugerează ideea că, fără homosexuali, creativitatea speciei ar intra în picaj. Dacă există mari invenții, mari artiști, mari gânditori e pentru că s-au găsit homosexuali care să facă treabă de calitate. Heterosexualii de anvergură sunt excepția care confirmă regula. Cu acest fel de „excepționalism“ elitist nu pot fi de acord. Mi se pare dezgustător să depreciezi un om înzestrat pentru că preferă să se iubească cu oameni de același sex. Dar mi se pare la fel de dezgustător să mi se sugereze că a nu fi în această categorie e un handicap și o vină. Nu vreau să ajung să-mi cer scuze că *nu* sunt homosexual.

În fine, sunt multe de spus. Nu pricep nici duplicitatea homo în raport cu normele curente: pe de o parte, vor să le fie acceptată „diferența“, pe de alta, vor să fie tratați ca fiind „la fel“ ca toată lumea. Pe de o parte, vor un nou tip de „parteneriat“ conjugal, altul decât cel tradițional, pe de alta, vor căsătorie și copii. Cu scuzele de rigoare pentru vulgaritate, dar îmi vine să spun: e dreptul oricui să facă ce vrea cu curul lui, dar nu e recomandabil (și nici onest) să vrea să-l țină, simultan, „în două luntri“... E un mod de a nu-ți asuma, până la capăt, destinul. Cred chiar că a trăi cu un inevitabil patos statutul cu care te-ai născut e una din sursele de genialitate ale celui în cauză. André Gide a știut să facă asta, fără melodramă, fără lamentații, dar și fără complezența „alesului“.

Constat, în același timp, o stranie tendință „anexionistă“. Mă refer, de pildă, la sugestia ta cu privire la Noica (prin fire, „unul de-al nostru“). Nu știu. N-am simțit niciodată, în lungii ani de frecventare a Păltinișului, ceva care să mă trimită în această direcție. Și, oricum, nu mi se pare relevant pentru ce a însemnat el pentru mine și pentru noi toți. Nu știam toată istoria cu Alan Turing. Impresionantă! Dar îl mai contestă cineva astăzi? Ideea că performanța lui are legătură cu orientarea lui sexuală mi se pare la fel de candidă ca ideea unui profesor din Cluj (Andrei Marga) cum că românii au inventat caloriferul, ceea ce dovedește geniul tehnic al nației...

O ultimă observație: România este, în continuare, în derivă. Pe multiple planuri. Eu unul nu-mi mai fac mari iluzii. Sunt prea multe de făcut pentru o recalibrare onorabilă (vorba lui Cioran: ne confruntăm, mereu, cu „adamismul“ românesc: totul e de luat, la nesfârșit, de la capăt). Suntem sufocați de priorități. În acest context, îngăduie-mi să-ți spun că problema homosexualității nu figurează printre primele 50.

Sper că nu te-am enervat prea tare, dar nu-mi permit să fiu ipocrit cu cineva ca tine. Iartă-mă, îngăduie-mă, nu mă excomunica din prietenia ta.

Cu drag,
Andrei

Dragă Andrei,

Îți mulțumesc sincer pentru osteneala și timpul jetfit ca să-mi răspunzi printr-o explicație de anvergura unui articol. (Cândva ai putea-o chiar include într-o culegere de genul *Comèdii*... Orice ironie e exclusă.)

De asemenea, am înțeles lipsa de sens a oricărei insistențe din parte-mi, așa încât mă așez din nou cuminte în banca mea și tac. Nu pentru tine, deoarece am a-ți spune câte ceva, ci pentru acea țară unde desigur mai mulți decât crezi suferă, așa cum am suferit și eu peste un

Cuprins

	<i>Un cuvânt înainte</i>	5
George Bălan, Andrei Pleșu	Mărul otrăvit	7
Martin S. Martin	Ieșirea la lumină	17
Gabriel Liiceanu	Cum am aflat ce e un homosexual	35
Petru Creția	Banchetul lui Platon și pederastia antică	49
Michael Fieger	Prieteni, sau mai mult decât atât?	53
Victor Bărbulescu	Autoportret gay	65
George Bălan	Mândria de a fi homosexual?	77
Tarciziu Șerban	Adam – bărbat și femeie.	91
Emanuel Conțac	De la Sodoma și Gomora la apostolul Pavel	101
Teodor Baconschi	Libertatea sexuală între Biserică și Stat	119
Florin Buhuceanu	Familia ca utopie iconografică	127
Constantin Necula	„Vine timpul ca oamenii să-și piardă mințile“?	141
Wilhelm Tauwinkl	Preoții gay – virtute și discreție	155

218	Cuprins		
	Domnica Petrovai	Nebun(ă), ciudat(ă), defect(ă), bolnav(ă) psihic...	169
	Andrei Șerban	Experimentul înfierii	179
	Florentina Ionescu	Soție, mamă, iubită – povestea unei regăsiri	183
	Cristi Danileț	Familia și legea	197